

har for Øje. Og jeg skrev udtrykkeligt, at Bestemmelsesretten burde gives til Kvinden, hvis det var en given Sag, at hun kunde og vilde nytte den bedre end Manden.

Fru Meyer lægger i det hele taget størst Vægt paa, hvorledes *Lovgivningen* ser paa Ægtefællerne, medens jeg anser dette for meget underordnet i Sammenligning med, hvorledes de gensidig ser paa hinanden, og jeg trøster mig til, at mit Synspunkt her er fuldt saa moralsk som min ærede Modparts.

Hvad der ved Siden af Paastanden om alle Ægtemænds „Demoralisation“ bragte mig til at tage til Genmæle mod Fru Meyers Artikel, var det deri opstillede Krav paa at fremholde den gifte Kvindes Ligestillelse med Manden som det første og vigtigste Skridt i Kvindesagen. Af Svaret fremgaar det nu, at det skal det være af Hensyn til Døtrenes Opdragelse. Denne Begrundelse vilde jeg respektere, hvis den var holdbar. Men det er den ikke. Hvor findes de gode Hjem, i hvilke Manden paa Trods af Hustruens (og Datterens?) Ønske, ene i Kraft af den Myndighed, Loven hjemler ham, sætter sin Vilje igennem i Henseende til Datterens Opdragelse og Oplærelse? At dette ikke sker i et Tilfælde af ti, det er jeg ganske vis paa.

For at give Hustruen Lejlighed til at hjælpe Manden med Erhvervet, saa han kan faae mere Tid til at tage Del i Opdragelsesværket, behøves der ikke nye Lovbud. Det første er vel kendt og prøvet; det finder tit nok Sted saa vel hos Forretningsfolk og Kunstnere som i Arbejderfamilier. Men at Husets Røgt og Børnenes Opdragelse i Almindelighed skulde vinde derved, det er for mig noget nyt. Jeg véd ikke bedre, end at Erfaringen lærer lige det modsatte.

Forstaar jeg Begyndelsen af sidste Stykke i Fru Meyers Svar rigtigt, fastholder hun ikke længer den Paastand: „Igenennem Ligestilling med Manden gaar Vejen til Harmoni og Lykke i Ægteskabet.“ Hun er-kenner jo nemlig nu, at Lovforandringer ikke skaber Kærlighed og Forstaaelse mellem Ægtefællerne. Men hvor det mangler, er Lykke og Harmoni jo utænkelig.

Den sidste Del af Stykket formaar jeg

ikke at tyde, før jeg faar Oplysning om, hvad det er for en „*fri Livsbetingelse*“ for de gifte Kvinder, som Lovgivningen kvæler og dræber. Jeg har spurgt min Hustru om det. Hun véd det lige saa lidt som jeg.

For mig staar Sagen herefter saaledes: Vi er enige om, at de omhandlede Lovforandringer ikke vil gøre Ægteparterne mere lykkelige. — Jeg mener at have paavist, at de heller ikke vil forbedre Kvindeopdragelsen mærkeligt. — Af rent *praktiske* Hensyn vil det næppe være anbefalelsesværdigt at tage Hustruens Ligestillelse med Ægtemanden som det første Skridt i Kvindesagen. Fastholdes dette Krav, da vil det være meget længe, inden der ret kommer Gænge i denne. Og det vilde være til Skade for de ugifte Kvinder.

Endnu et Svar.

Hr M. Lazarus indrømmer, at Drøftelsen af den gifte Kvindes Stilling er af største Interesse. Det tyder ikke paa, at de bestaaende Forhold, som Hr. M. L. forsvarer, er tilfredsstillende.

Der spørges, hvad umoralsk er der i, at Manden optraadte, lad os sige optræder som Familiens Overhoved? Det er umoralsk, fordi det umyndiggør Hustruen og sætter hende i Klasse med Børnene, krænker den selvstændige Personlighed og det Lighedsprincip, der er Kernen i Humanismen. At den Moral ikke er den allerbedste, der sætter Pengespørgsmaalet over Familielivets Ordning, det skal jeg villigt indrømme; men da faktisk alle vore sociale Forhold og dermed ogsaa Familielivets Ordning i Øjeblikket bundet i vore økonomiske Forhold, saa er det vistnok temmelig umuligt at opgøre et Regnestykke om Hustruens Stilling i Ægteskabet, uden den Faktor, som hedder den „fælles Kasse“, hvorover Manden i Ægteskabet er eneraadende i Følge Loven.

„I Følge Lovene kunde Ægtemænd ganske vist berøve deres Hustruer næsten al Myndighed udadtil. Men „faktisk“ gør de bedste blandt dem — altsaa de vi taler om — det ikke“, siger M. L.

Og saa er der ingen Grund til at ønske disse Lovregler forandret, som de er saaledes, at de kunde berøve Hustruen *al Myndighed*. — At enkelte af de bedste Mænd af Naade ikke benytter deres *Ret* og Tusinder og atter Tusinder Mænd hævder den — vel ikke bevidst, men af gammel Vane og nedarvet Tankegang, og brutale Mænd mishandler i Følge de samme Love, — skulde det ikke være nok til at kræve disse Baand løste? At jeg saa stærkt har pointeret, at Reformerne skulde og maatte komme fra de lykkeligste og bedste Forhold, ligger simpelt i, at jo mere humane og nobeltænkende Mennesker er, des mere Ævne besidder de ogsaa til at sætte sig ind i de lidendes og forurettedes Kaar, og derfor vil jeg fremdeles henvende mig til de „bedste“ Mænd, naar det gælder Kvindernes Ligestilling i Ægteskabet for Loven.

Hvor dybt Kvinderne maa være nede, hvor fremmede for Samfundsanliggender, hvor forkuede i Hjemmet, derom vidner nok som det, hvor lidt Kvinderne lader offentlig høre fra sig. Kommer man saa i deres Hjem, forbaves man over en grænseløs Hjælpeløshed og Uselvstændighed. I de allerbedste Forhold tør Hustruen ikke underskrive en Adresse eller abonnere paa et Blad, uden hun først har spurgt sin Mand, ikke at tale om de Forhold, hvor Hustruen er saa overløst af husligt Arbejde, saa fysisk nedbrudt af Børnefødsler, at hun møder en som Halvidiot, indelukket i Hjemmet som i et Fængsel med den talrige Børneflokk, der skrigende stiller sine Fordringer til hendes Tilsyn og Pleje. — I slige Huse tror jeg ganske sikkert, at Mændene ikke „forlanger at afgøre alle Sager“, thi han flygter rimeligvis, naar han har fortæret sit Maaltid, hen i sin Klub eller i Foreningslivet, medens Hustruen ene fortsætter sin fortvivlede Kamp med de skrigende smaa og hendes egen Hjælpeløshed, og for at møde sin Ægteherre med et mildt og for- nøjet Ansigt, at han ikke skal være alt for stræng mod hende og de smaa, hvis uhyre anstrængende Arbejde han næppe aner.

„Fru Meyer lægger i det hele taget

3)

N e d a d.

Skitse af Daniel Sten.

Han havde ikke haft Hjærte at tilstaa for sin Mo'r, at han hele Aaret havde tjent uden Løn, og at han endnu et Aar skulde gaa paa samme Maade. Hun vilde aldrig kunde fatte det. En Tjeneste mod en anden, en Arbejder er sin Løn værd, saaledes vilde hun tænke. Det, at Staten røvede hans bedste Aar, hans bedste Arbejdskraft uden at give ham noget i Gengæld, det vilde have oprørt hende i hendes Inderste, om hun havde faaet det at vide. Og Sofie? Hun havde tilstrækkelig Anlæg endda til at blive Nihilist, saa til hende turde han aller- mindst sige noget.

Han havde saaledes tiet stille overfor dem med sin pinlige Stilling, trøstet, hvor der ikke var Trøst at finde, undgaaet Spørgs-

maal, bøjet af for Sandheden og ledet dem paa Vildspor, disse to Kvinder, der var ham saa kære. Han havde med stor Vanskelighed pint sig igennem med Laan de sidste Aar, men — nu var det forbi — Brevet der tilintetgjorde ethvert Haab for ham.

Og han havde dog arbejdet, renskrevet Nætterne igennem, havde han, levet anstændigt, beskyttet imod Fristelsen af Kærligheden til disse to Nu var det alligevel kommet saa vidt, der fandtes ingen, ingen Hjælp.

Han sov ikke. Han var ikke vaagen. Tankerne fo'r forvirrede frem og tilbage uden Kontrol, vandrede hid og did, gik først til Værtinden, derfra til Lundberg, saa til Vennen Østrøm, saa op til Moderen og Sofie, og derfra til Postkontoret, til hans Pult. Hvor mange Breve laa ikke dér, daglig, rekommanderede, bugnende af Penge, tunge og rige! En Del i Veksler, andre i Seddelmønt. Hvor mange af Ejerne havde vel ærligt fortjent alt dette Guld, som flød til dem ved en Naturlov? De havde be- draget, alle disse Forretningsmænd, bedraget, og derfor var de bleven rige. De havde

gjort andre Uret, deres Guld var idel Uret- færdighed. Det ærlige, stræbsomme Arbejde, det lønnede sig min Sandten ikke, man sulter ihjel derved, bliver haanet, lider, gaar til Grunde.

Han knyttede sin fine tynde Haand. Sveden pressede frem paa hans Pande, hans Hjærte bankede. Han var ikke tilstrække- lig vaagen til at kunne holde sine Tanker tilbage fra at forville sig og til at søge at beherske sig, han sov ikke saa dybt, at han uden Smærter kunde overgive sig til sine Fantasiens vilde Flugt. Det gjorde ondt at tænke saaledes. Han elskede Freden, han var fornøjet med det bestaaende, hans loyale Natur, der ellers var saa resigneret, pintes nu ved at komme i Oprør mod sig selv. Men han kunde ikke holde den til- bage, disse Tanker, han vidste ikke hvad der drev dem fremad, og de fo'r med svimlende Fart videre og videre.

Hvor han hadede dem, disse rige, disse lykkelige, som daglig modtog hele Bunker af Sedler, Sedler, som for dem ikke havde noget Værd, som kun bidrog til at gøre deres Liv endnu mere byrdefuldt, disse Sedler,